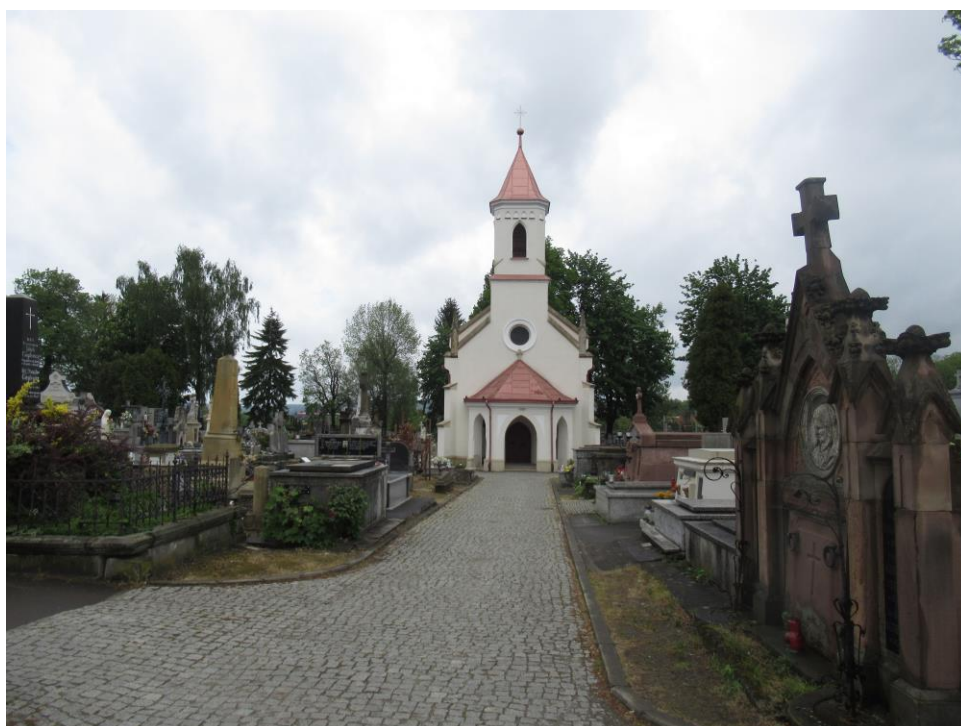

Stary Cmentarz w Jaśle i wybrani zasłużeni ludzie na nim spoczywający

**Opracowanie i zdjęcia:
Anika Koba, Zuzanna Skalba, Julia Tarnowska**

**Opiekun:
Wiesław Hap**

**Rysunki:
Julia Tarnowska**

Z dziejów Starego Cmentarza w Jaśle

Jasielski Stary Cmentarz jest jedną z najstarszych nekropolii na ziemiach polskich. Od ponad dwóch stuleci stanowi istotny element krajobrazu miasta i jest wpisany do rejestru zabytków. Jego powstanie należy wiązać z pewnym urzędowym aktem władz w Wiedniu. Otóż, w 1783 r. dekret austriacki nakazał zamykać wszystkie cmentarze przykościelne i zakładać nowe, poza obrębem miast. Na terenie Jasła do tego czasu grzebanie zmarłych odbywało się przy kościołach: farnym, karmelitańskim i kościółku szpitalnym św. Ducha, który znajdował się za miastem. Pierwszy pochówek na cmentarzu miejskim (obecnie Stary Cmentarz) miał miejsce w maju 1784 r. Jak podaje wpis w księgach zgonów w archiwum parafii pw. Wniebowzięcia NMP - 7 maja 1784 r. zmarła jaślanka Kunegunda Sroczyńska i została jako pierwsza pochowana na tym cmentarzu. Ostatecznie nekropolia ta została utworzona między 1784 r. a 1816 r., na terenach dawnego koryta Jasiołki, w miejscu podmokłym i narażonym na częste wylewy tej rzeki. Miejsce jego usytuowania od początku było krytykowane. Znalazło się na terenie należącym do miasta, w pobliżu Fary, lecz niestety, sąsiadującym z Jasiołką, na obszarze zalewowym. Dlatego w późniejszych latach nieraz wody tej rzeki dawały się we znaki cmentarzowi i znajdującym się tam grobom.

Najstarszy zarys cmentarza ukazuje mapa z 1826 r. Widać na niej, że był otoczony murem i drzewami, posiadał kaplicę oraz budynek grabarza. Początkowo był o przeszło połowę mniejszy od obecnego obszaru cmentarza i obejmował tylko jego wschodnią część. Jeszcze pod koniec XIX w. nie posiadał ogrodzenia. Przez drogę prowadzącą do cmentarza przepływała tzw. „młynówka” na której był tylko mostek z drewna. W pobliżu bramy cmentarnej stała kaplica drewniana, która uległa zniszczeniu, a na jej miejscu zbudowano w latach 1859-1862 nową, murowaną. Początkiem XX stulecia w dużym stopniu poszerzono go w kierunku zachodnim.

Z chwilą kiedy w 1790 r. Jasło stało się stolicą cyrkułu i siedzibą garnizonu wojskowego przybywali do miasta obywatele cesarstwa austriackiego różnych narodowości. Dlatego na jasielskim cmentarzu są pochowani oprócz Polaków, m.in. Austriacy, Niemcy, Węgrzy, Włosi, Czesi, Słowacy i Ukraińcy. Do grupy najwcześniej pochowanych na tym cmentarzu zalicza się m.in. organistę jasielskiego Pawła Skalkowskiego, ks. proboszcza Tomasza Wołowicza, żonę komisarza cyrkułu baronową Zuzannę de Gostheim, Annę, córkę hrabiego Castiglione (pierwszego starosty cyrkułu) i Jana Nepomucena Pawliczka - mistrza jasielskiej poczty oraz Wacława Hładika - dowódcę stacjonującego w Jaśle pułku piechoty.

Do połowy XIX w. dominowały na tym cmentarzu skromne mogiły z drewnianymi, rzadziej metalowymi, krzyżami. Na przełomie lat 50. i 60 XIX w. wybudowano murowaną kaplicę cmentarną pokrytą gontem, a dotychczasową drewnianą przeniesiono na cmentarz w miejscowości Jedlicze. Nowa neogotycka kaplica pod wezwaniem Jezusa Ukrzyżowanego posiada w ołtarzu barokowy krucyfiks z XVIII w., a na zewnątrz prezbiterium krzyż z XVII w. Wewnętrzna polichromia przedstawia sceny symbolizujące nieuchronność śmierci. Na zewnątrz kaplicy cmentarnej widnieją tablice: katyńska - pamięci ofiar zbrodni NKWD, bohaterów powstania styczniowego, zesłańców syberyjskich, deportowanych i zmarłych na Nieludzkiej Ziemi oraz uczestników Polskiej Golgoty.

Po 1875 r. na jasielskim cmentarzu coraz częściej zaczęły pojawiać się bogatsze nagrobki, zdobione interesującymi dekoracjami i rzeźbami. Zamożniejsi mieszczaństwo zaczęli zamawiać pomniki u renomowanych rzeźbiarzy i kamieniarzy w większych miastach, głównie w Krakowie. Najstarszym zachowanym na cmentarzu pomnikiem jest ten na grobie Józefy Pomianowskiej-Białkowskiej z Popielów, która zmarła w 1857 r. Z lat 60. XIX w. pochodzi piękna rzeźba płaczką na nagrobku rodziny Lazarowiczów. Z kolei najstarsza sygnowana rzeźba pochodzi z 1878 r., przedstawia postać św. Jana Ewangelisty z orłem u stóp, a jej autorem jest krakowski rzeźbiarz Władysław Eliaż. Dopiero w czasach autonomii

galicyjskiej zaczęto budować bogatsze i piękniejsze nagrobki i grobowce z piaskowca, granitu i marmuru. Zamożni mieszczenie zamawiali pomniki u rzeźbiarzy z Krakowa, Tarnowa, Przemyśla, Lwowa, a nawet ze stolicy Austro-Węgier - Wiednia.

Po 1900 r. zdecydowanie przybyło nagrobków i grobowców o różnorodnych formach. Twórcami wielu z nich byli jasielscy kamieniarze i rzeźbiarze: artysta-rzeźbiarz Józef Sroczyński i Jan Mitasiński - mistrz sztuki kamieniarsko-rzeźbiarskiej. Byli prawdziwymi artystami w swoim fachu. Około 1907 r. na cmentarzu wybudowano jedyną prywatną kaplicę grobową dla rodziny Lisowieckich, w której spoczął najszlachetniejszy spośród nich - Antoni Lisowiecki - oficer w powstaniu styczniowym, ziemianin, marszałek (prezes) Rady Powiatowej w Jaśle. Kaplica Lisowieckich należy do najciekawszych obiektów i zabytków cmentarza. Jest jego prawdziwą „perłą”. Wzniesiono ją w stylu secesyjnym. Jest murowana i bogato zdobiona. Posiada dwuspadowy dach kryty dachówką. Nad drzwiami widoczny jest herb rodowy Lisowieckich. Otwór drzwiowy zamykany jest pięknie kutą kratą. Tylony otwór okienny wypełnia oryginalny i niezwyklej urody witraż przedstawiający Matkę Bożą. Wykonany on został w znanej krakowskiej pracowni Ekielskiego i Tucha. Wewnątrz kaplicy znajduje się mały ołtarzyk i figurka św. Antoniego. W posadzce wkomponowana jest kamienna płyta z uchwytami, która prowadzi do miejsca pochówku.

W kolejnych latach wzdłuż alejek cmentarnych powstały następne okazałe i wartościowe pod względem artystycznym nagrobki, pomniki i grobowce. Wiele z nich można podziwiać do dziś. Zaliczają się do nich m.in. pomniki nagrobne na grobach: rodziny Sroczyńskich (z pięknym kamiennym orłem), Mroczkowskich (kamienny kopiec z figurą Matki Boskiej), Łonickich (stos kamienny z tablicą w formie otwartej książki i głową aniołka), Lopatinerów (grobowiec z dwiema kamiennymi wazami), Jurysiów (kopczyk kamienny z figurą kobiety z pękiem róż), Wojciecha Pietrzyckiego (pomnik nagrobny z rzeźbą Piety), Jana Nowaka (grobowiec z postacią Chrystusa), Nicefora Mareckiego (latarnia z krzyżem) i Henryki Mrazkowej (biały pomnik z bogatymi ornamentami). W tym miejscu należy wyrazić nadzieję, że w ramach corocznych - od 2009 r. - kwest organizowanych przez Komitet Ochrony i Renowacji Zabytków Cmentarza przy ul. Zielonej w Jaśle, coraz więcej z tych cennych zabytków zostanie odrestaurowanych.

Warto zauważyć, że przez wiele lat cmentarz należał do miejscowej parafii. Dopiero od maja 1907 r. oficjalny zarząd nad nim przejęła Gmina Miasta Jasła. W trakcie I wojny światowej chowano na nim poległych żołnierzy armii walczących na tym terenie: Austro-Węgier, Niemiec i Rosji. Spoczęli oni w północnej części nekropolii jako cmentarz wojskowy wg projektu Johanna Jägera. Został on zlikwidowany przez Niemców w okresie okupacji hitlerowskiej. Do dziś upamiętnia go pomnik-krzyż z tablicą. W kolejnych latach na tym terenie powstały nowe groby i grobowce. Z lat 20-tych okresu międzywojennego pochodzi mur otaczający cmentarz i brama cmentarna.

Na jasielskim Starym Cmentarzu spoczywa wielu ludzi, w tym wybitne osobistości kultury, nauki, wojskowości, gospodarki, polityki i władz lokalnych na czele z burmistrzami Jasła, m.in. Antonim Koralewskim i Alojzym Metzgerem. Oczywiście, ogromną większość z pochowanych stanowią Polacy. Jednak funkcjonowanie w Jaśle urzędu cyrkularnego i stacjonowanie garnizonu wojskowego spowodowało, że wśród nich są też ludzie z wielu krajów europejskich. Spoczywają tu m.in.: wspomniani wcześniej - żona komisarza cyrkułu - baronowa Zuzanna de Gostheim, Anna - córka hrabiego Castiglione, pierwszego starosty cyrkułu jasielskiego i dowódca stacjonującego w Jaśle pułku piechoty - Wacław Hladik. Mają tu groby lub grobowce m.in.: córka Ignacego Łukasiewicza - Marianna, powstaniec listopadowy Józef Rydzowski, powstańcy styczniowi - dr Walerian Macudziński, dr Jan Biesiadecki i Adolf Szostkiewicz. W latach I wojny światowej chowano na jasielskim cmentarzu poległych żołnierzy różnych narodowości. Jest na nim też kwatera żołnierska poległych w latach II wojny światowej z grobem lotników poległych w 1939 r., grobem

saperów poległych przy rozminowywaniu Jasła i okolic oraz zbiorowa mogiła bohaterów ziemi żmigrodzkiej. Na jasielskim cmentarzu spoczęły również prochy zmarłego w USA komendanta Obwodu ZWZ-AK Jasła ppłka Józefa Modrzejewskiego „Lisa”.

Po II wojnie światowej, w latach 60. XX w. cmentarz powiększono kosztem obszaru tzw. Targowicy (targowiska miejskiego) i do dziś posiada on powierzchnię ponad 2 ha 73 a.

Nasza jasielska nekropolia liczy sobie ponad 230 lat i należy do najstarszych cmentarzy polskich. Co prawda, na wileńskiej Rossie powstał wcześniej, jednak młodszymi od naszego są Cmentarz Łyczakowski we Lwowie, Cmentarz Powązkowski w Warszawie i Cmentarz Rakowicki w Krakowie”. Wielki wkład w ochronę Starego Cmentarza w Jaśle wniosło Stowarzyszenie Miłośników Jasła i Regionu Jasielskiego (skutecznie zwieńczyło zabiegi o wpisanie nekropolii do rejestru zabytków, dokonało inwentaryzacji pochówków do 1939 r. - efektem tego jest ponad półtora tysiąca metryczek, wykonało mnóstwo fotografii nagrobków, wydało kilka publikacji o Starym Cmentarzu autorstwa m.in.: prof. Stanisława Cynarskiego, dr Barbary Cynarskiej-Chomickiej, dr. Grzegorza Chomickiego, Felicji Jałosińskiej, głównie w oparciu o zdjęcia Mieczysława Mikulskiego). Tematyką nekropolii zajmowali się również m.in.: historyk regionalista Zdzisław Świsłak oraz historycy sztuki - Barbara i Antoni Bosakowie i dr Andrzej Laskowski, a wystawy jej poświęcone przygotowywał artysta fotografik Tomasz Kasprzyk.

Jasielski Stary Cmentarz warto odwiedzać częściej niż tylko w listopadzie. „Oprócz zadumy i modlitwy nad grobami swoich bliskich, można również odbyć na nim swoistą historyczną podróż śladami jaślan tam pochowanych. Pamiętajmy też, że stara jasielska nekropolia to nie tylko miejsce pochówku zmarłych, ale to również kronika dziejów naszego miasta” - zachęca Wiesław Hap - historyk regionalista oraz prezes Stowarzyszenia Miłośników Jasła i Regionu Jasielskiego, członek Społecznego Komitetu Ochrony i Renowacji Zabytków Cmentarza przy ul. Zielonej w Jaśle.

Kiedyś francuski marszałek Ferdynand Foch powiedział, że „Ojczyzna to ziemia i groby. Narody tracąc pamięć, tracą życie”. Z kolei Jerzy Waldorff, twórca Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami w Warszawie - pisał tak: „Chodząc od grobu do grobu, jak gdyby się przerzucało karty owej wielkiej księgi do przodu, to znów wstecz”. Czyńmy tak i my, najlepiej na Starym Cmentarzu w Jaśle.

Wybrani zasłużeni ludzie pochowani na Starym Cmentarzu w Jaśle

Walerian Leszczyc Macudziński (1843-1918)

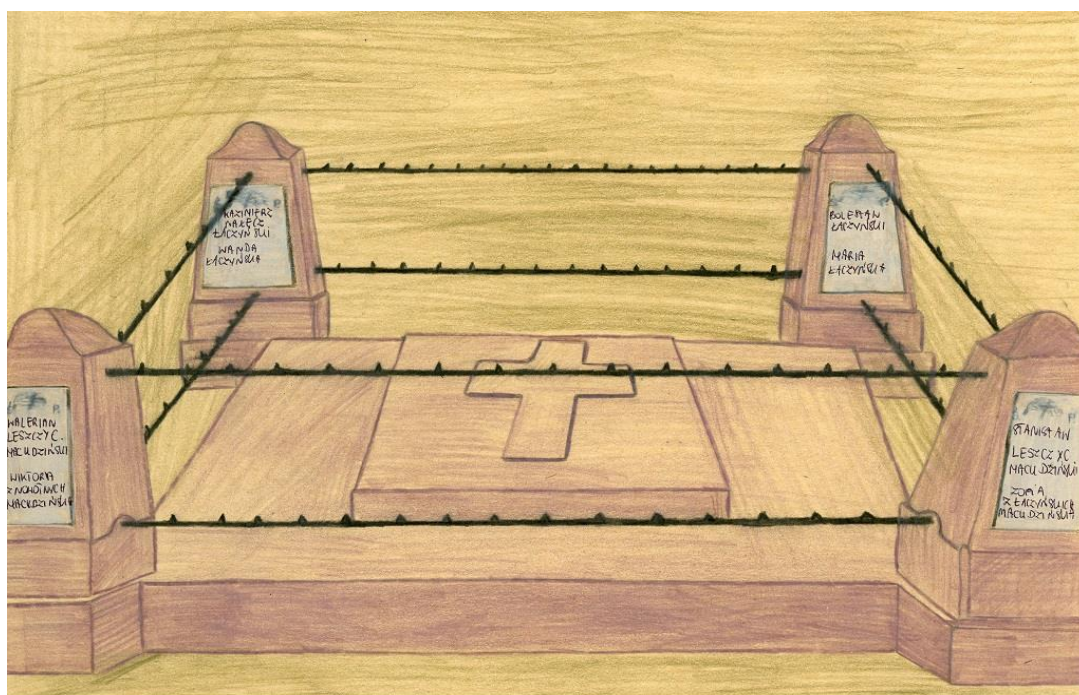
Ochotnik w powstaniu styczniowym, przebywał w niewoli rosyjskiej i był więziony. Po studiach lekarskich na UJ z tytułem doktora przybył do Jasła i został pierwszym lekarzem w szpitalu powszechnym. Kierował nim przez cztery dziesięciolecia. Poprawił stan techniczny i wyposażenie budynków, uporządkował budżet i administrację. Wiedzę dzielił się z innymi lekarzami m.in. poprzez artykuły naukowe jakie publikował w „Przeglądzie Lekarskim”. Prowadził prywatną praktykę lekarską, pracował również jako lekarz sądowy i kolejowy. Był społecznikiem, wieloletnim członkiem Rady Powiatowej w Jaśle. Współpracował z Ignacym Łukasiewiczem, m.in. nadzorując zakład wodoleczniczy w Bóbrce, gdzie był lekarzem zdrojowym.

Stanisław Macudziński (1873-1946)

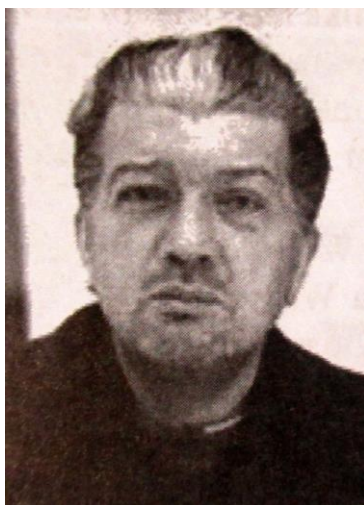

Syn Waleriana. Ukończył studia na Wydziale Architektury w lwowskiej Szkole Politechnicznej. Po I wojnie powrócił do Jasła. Był działaczem społecznym, radnym miejskim, jednym z założycieli, działaczem i skarbnikiem Związku Strzeleckiego w Jaśle, współzałożycielem i skarbnikiem miejscowego PCK, wolontariuszem, opiekunem miejsc pamięci. Kierował robotami porządkowymi na cmentarzu wojennym. Zaprojektował stadion miejski, zdobył środki na jego budowę i nadzorował prace. Kiedy we IX 1939 r. władze Jasła

opuścili miasto, jaślanie wybrali go na burmistrza. Władze niemieckie uznały go, ale po 73 dniach odwołały, gdyż za wiele chciał działać na rzecz mieszkańców oraz „za bardzo” ratował dobytek szkół jasielskich zgromadzony w podpalonej przez Niemców synagodze.

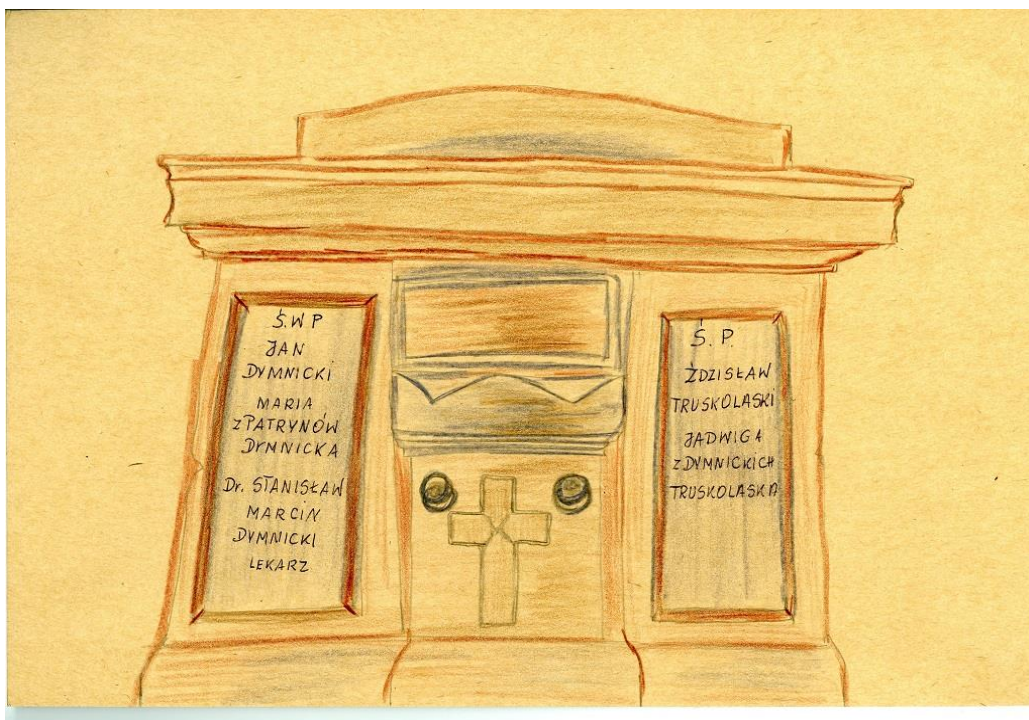

Zdzisław Truskolaski (1899-1949)

Szkołę podstawową i gimnazjum ukończył w Jasle. Po studiach na UJ powrócił do Jasła. Malował, pisał, publikował i mieszkał tu do 1944 r. Doznał goryczy wysiedlenia. Wtedy też Niemcy zrabowali bądź zniszczyli jego prace. Po powrocie z wysiedlenia opuścił zrujnowane Jasło i przeniósł się do Krosna, gdzie przygotował pierwszą w powojennej Polsce wystawę obrazów, prowadził działalność społeczną i artystyczną. Stworzył Związek Zawodowy Artystów Plastyków „Sztuka i Życie”. Obrazy wystawiał w Krośnie, Krakowie, Rzeszowie, a jego dzieła znajdują się w muzeach Krosna, Jasła, Krakowa, Rzeszowa, w zbiorach prywatnych w kraju i poza jego granicami. Za pomoc Żydom w czasie wojny został pośmiertnie odznaczony medalem Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata.

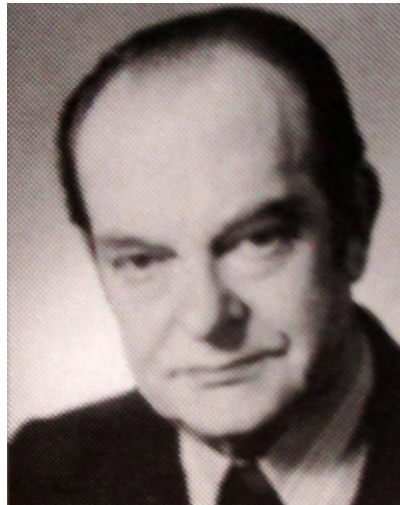
Jan Pyrek (1881-1954)

W czasie studiów na UJ udzielał się w pracy patriotycznej. W 1906 r. podjął pracę nauczycielską w Państwowym Gimnazjum w Jaśle. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r. W ramach bitwy warszawskiej walczył pod Radziminem. Pracę nauczyciela kontynuował do 1936 r. Ze względu na stan zdrowia przeszedł na emeryturę. Jako społecznik i kapitan WP w l. 1936-1939 pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Jaśle. Pracował też w Kole Towarzystwa Szkoły Ludowej w Jaśle i krótko był dyrektorem Gimnazjum Żeńskiego im. bł. Jolanty. W latach okupacji pełnił obowiązki burmistrza Jasła do czasu ewakuacji miasta 15 IX 1944 r. Po wojnie przez pięć lat pracował w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Jaśle. Uczył łaciny i języka polskiego.

Mieczysław Stanek (1912-1985)

Dyplom lekarza otrzymał w 1939 r. po ukończeniu Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu we Lwowie. Podczas kampanii wrześniowej służył jako lekarz batalionowy 19. Pułku Piechoty. Był obrońcą Poznania i Kutna. W latach okupacji wstąpił do konspiracji. Należał do Armii Krajowej i udzielał pomocy rannym i chorym partyzantom. Po wojnie pracował we Frysztaku, a od 1949 r. jako lekarz rejonowy PKP w Jaśle, a następnie jako kierownik Przychodni Rejonowej PKP w Jaśle. W kolejowej Służbie Zdrowia pracował do końca swojego życia. Był też chirurgiem w Szpitalu Powiatowym w Jaśle, gdzie w l. 1963-1965 pełnił funkcję zastępcy ordynatora Oddziału.

Wincenty Cygan (1916-1998)

Od dzieciństwa interesował się malarstwem. W Jaśle uczył się tej sztuki u Zdzisława Truskolaskiego. W 1937 r. wstąpił na ochotnika do marynarki wojennej. W latach II wojny walczył na niszczycielu ORP „Błyskawica”, a potem krążowniku „Dragon”. Podczas ataku na krążownik przez żywą torpedę został ranny. Po wojnie pozostał w Wielkiej Brytanii. W 1955 r. została wydana jego pierwsza książka „Granatowa załoga”. Potem zaczął pisać do gazet emigracyjnych, m.in. do londyńskich „Wiadomości”. Pisał też do paryskiej „Kultury”. Jest autorem książki „Z falą i pod fale”, którą promował w Muzeum Regionalnym w Jaśle. Posiadał liczne odznaczenia polskie i brytyjskie.

Prof. Stanisław Cynarski (1923-1996)

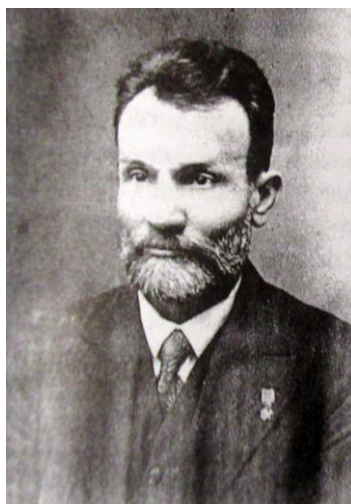

W latach okupacji był żołnierzem AK. Od studiów związał się na całe życie z UJ. Zyskał tam stopień doktora i profesora. Był kierownikiem Zakładu Historii Powszechnej Średniowiecznej, zastępcą dyrektora Instytutu Historii ds. dydaktycznych, redaktorem „Prac Historycznych”, inicjatorem i wydawcą serii międzynarodowej „Studia Italo-Polonica”. Prowadził wykłady, ćwiczenia i seminaria z zakresu historii średniowiecznej powszechnej i Polski, dziejów renesansu i baroku, historii Francji i Włoch oraz z zakresu regionalizmu z historii Małopolski i Podkarpacia. Wykładał też w WSP w Krakowie i w Rzeszowie. Opublikował wiele wydawnictw, rozpraw, artykułów, recenzji. Pisał też m.in. do „Rocznika Jasielskiego”. W 1993 r. przeszedł na emeryturę i osiadł na stałe w Jaśle.

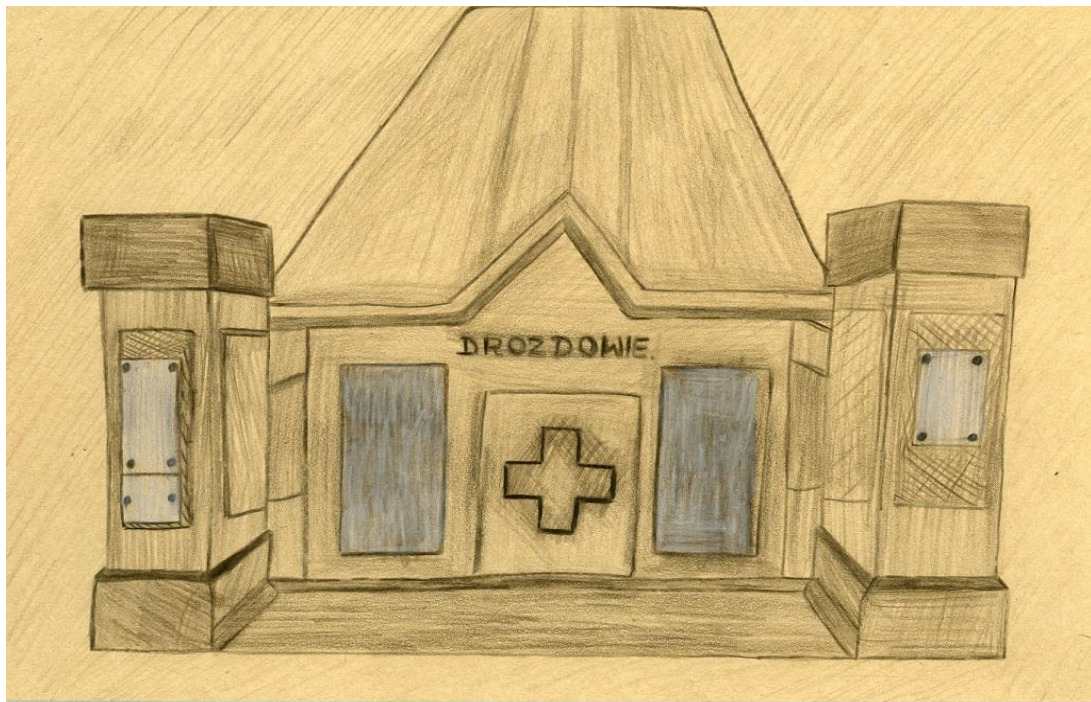

Sebastian Drozd (1876-1948)

Działał w związku niepodległościowym „Żuławy” i „Stowarzyszeniu Orła Białego”. Po studiach na Uniwersytecie Lwowskim, był profesorem w gimnazjum jasielskim. Działał w Towarzystwie Szkoły Ludowej, Kółkach Rolniczych i „Sokole”. Zorganizował Towarzystwo Pomocy Przemysłowej w Jaśle. Działał na rzecz rozwoju oświaty i likwidacji analfabetyzmu. Był członkiem Towarzystwa Opieki nad Młodzieżą Gimnazjalną i komitetu budowy Bursy Gimnazjalnej w Jaśle. Działał w Towarzystwie Nauczycieli Szkół Wyższych, gdzie został prezesem i w ruchu spółdzielczym. W II RP założył „Ajencję Handlową Składnic

Kółek Rolniczych w Jaśle” której był dyrektorem. Dzięki jego pracy jasielska Spółdzielnia należała do najlepszych w Polsce. Po II wojnie włączył się w odbudowę miasta i ruchu spółdzielczego. Objął kierownictwo Powiatowej Spółdzielni Rolniczo-Handlowej w Jaśle.

Zygmunt Kachlik (1918-2010)

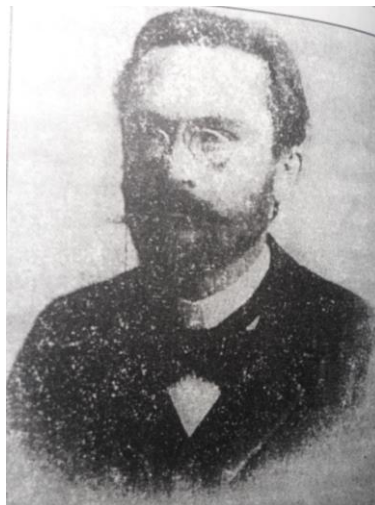

Ukończył Szkołę Powszechną im. Traugutta w Jaśle. Maturę zdał w gimnazjum jasielskim. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r., walcząc w rejonie Pszczyny i Rajska. W okresie okupacji działał w ruchu oporu (SZP-NOW-AK). Wspólnie z kolegami z konspiracji powiełał ulotki i gazetki w swoim domu. Po wojnie pracował w Rafinerii Nafty w Jaśle. Był wybitnym działaczem społecznym, m.in. prezesem Koła Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego w Jaśle. Przyczynił się do zorganizowania w Jaśle Koła Sybiraków. Był współorganizatorem Koła Światowego Związku Żołnierzy AK w Jaśle, którego był prezesem. Organizował wiele patriotycznych uroczystości. Z jego inicjatywy zostało ufundowanych w Jaśle kilka tablic pamiątkowych. Awansowany został do stopnia kapitana WP.

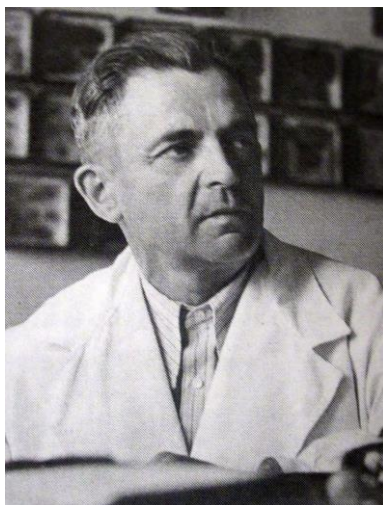

Józef Kadyi (1862-1954)

Po studiach lekarskich na UJ uzyskał stopień naukowy doktora. W 1887 r. przeniósł się do Jasła i objął posadę w szpitalu powszechnym, gdzie później został dyrektorem. Był też lekarzem sądowym przy C.K. Sądzie Obwodowym, pracował w powiatowej Kasie Chorych i prowadził prywatną praktykę. Działal społecznie i prowadził działalność naukową. Ogłosił na łamach „Przeglądu Lekarskiego” wiele artykułów o tematyce ginekologiczno-położniczej i chirurgicznej. Próbował też swoich sił na niwie literatury. Przetłumaczył na język polski wydane w postaci książki dzieło „Chantecler” francuskiego dramaturga Rostanda. Przeżył II wojnę światową, wysiedlenie i zagładę Jasła i wraz z synem powrócił do Jasła.

Stanisław Kadyi (1900-1980)

Był synem dra Józefa Kadyiego, uczniem jasielskich szkół i maturzystą miejscowego gimnazjum. W 1918-1920 służył w wojsku jako ochotnik. Po studiach medycznych na UJ uzyskał stopień doktora. Specjalizował się w okulistyce. W Jaśle pracował jako lekarz w Ubezpieczalni Społecznej i prowadził praktykę prywatną. Wiele czasu poświęcał na rozwijanie zainteresowań przyrodniczych i humanistycznych. Stworzył kolekcje: paleontologiczno-przyrodniczą, etnograficzną i historyczno-artystyczną, zbiory starodruków i numizmatów. Po śmierci większość zbiorów oraz dom z jego woli stały się własnością miasta Jasła i weszły w skład zbiorów jasielskiego Muzeum, Regionalnego. Wiele z eksponatów z jego kolekcji zdobi ekspozycje MR, utrwalając pamięć o tym znanym lekarzu, jasielskim patriocie kolekcjonerze i Honorowym Obywatelu Miasta Jasła.

Antoni Koralewski (1820-1898)

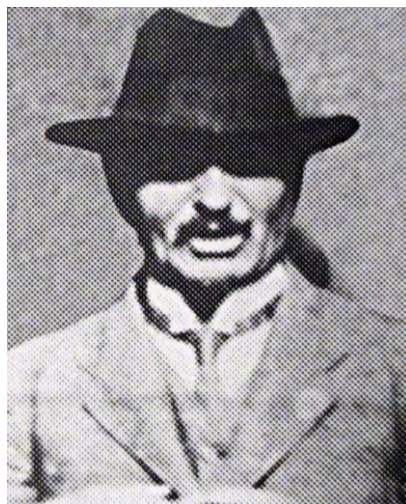
Pochodził z rodziny szlacheckiej herbu „Korab”. Był właścicielem folwarku w Wolicy i majątku na Węgrzech, dóbr Kowalowy i domu przy ul. Bieckiej (ob. Koralewskiego). Pracował w urzędzie dystryktu jasielskiego, później był trzykrotnie burmistrzem Jasła. Przyczynił się do powstania gimnazjum, zabiegał o rozwój i rozbudowę Jasła. Dzięki jego staraniom powstał szereg obiektów, m.in. budynek sądu obwodowego, stacja kolejowa i park

miejski. Był też przewodniczącym Wydziału Kasy Oszczędności i przewodniczącym funduszu pożyczkowego dla przemysłowców i rękodzielników w Jasle oraz przełożonym szpitala powszechnego. W uznaniu wielkich zasług miasto Jasło przyznało mu tytuł Honorowego Obywatela. Prawdopodobnie spod jego pióra wyszedł szereg interesujących korespondencji, które zostały opublikowane w „Gazecie Narodowej” i w „Czasie”.

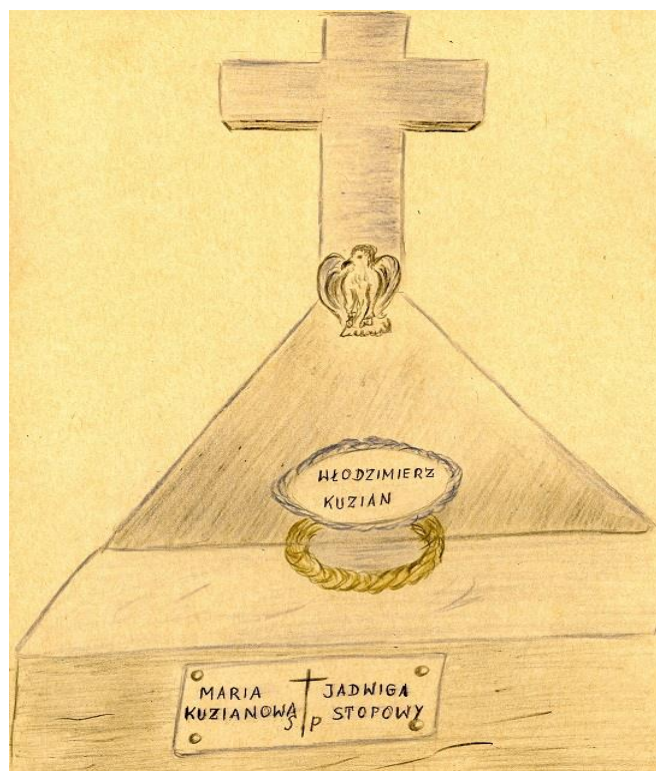

Włodzimierz Kuzian (1866-1930)

Przez ponad 30 lat był nauczycielem gimnastyki w jasielskim gimnazjum. Do Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” należał jeszcze dłużej. Ukończył kurs kierownika ćwiczeń gimnastycznych w gniazdach sokolich we Lwowie. Dzięki niemu „Sokół” jasielski powiększał szeregi członków. Był Naczelnikiem V Okręgu Jasielskiego i Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Jaśle. Przyczynił się do rozbudzenia uczuć patriotycznych,

organizował rocznice narodowe, działał na rzecz wyrabiania sprawności fizycznej „Sokołów”. Za wybitne zasługi Towarzystwo to zaszczyliło Włodzimierza Kuziana godnością członka honorowego. Na jego grobowcu umieszczono rzeźbę sokoła stojącego na kuli.

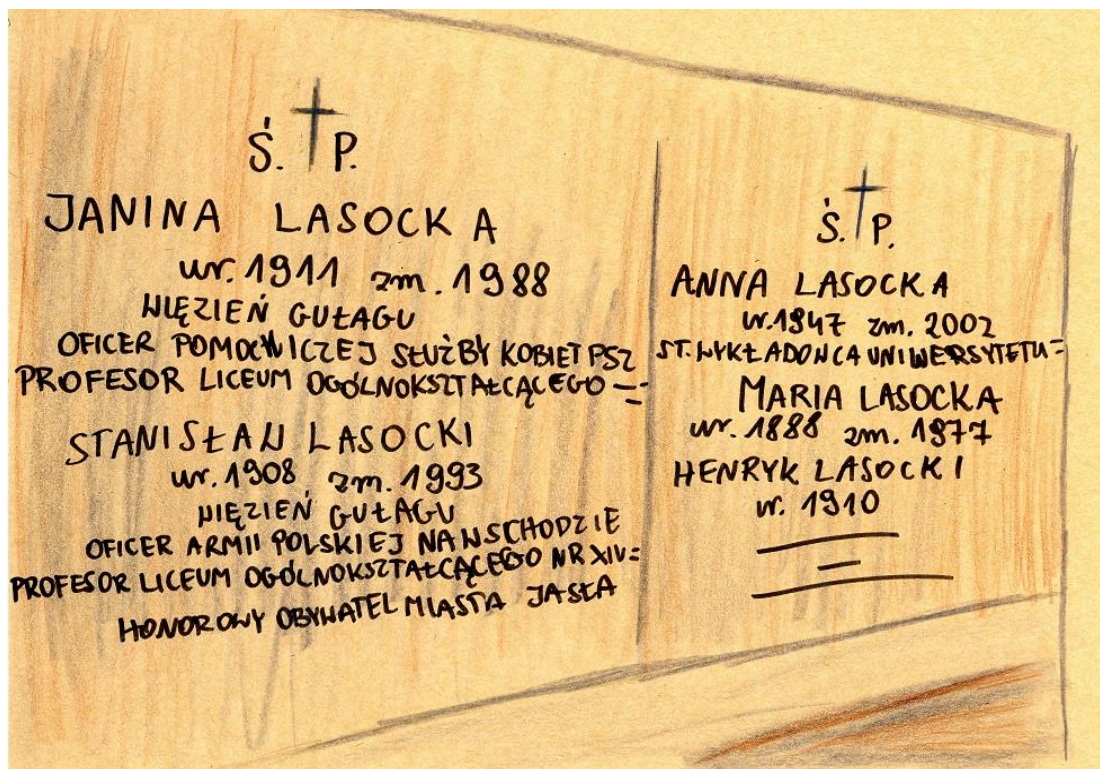

Stanisław Lasocki (1908-1993)

Ukończył gimnazjum w Jasle. Po studiach matematycznych na UJ pracował jako nauczyciel w jasielskim Gimnazjum Kupieckim. Po kampanii wrześniowej 1939 r. został skazany na pobyt w łagrach w Rosji. Na mocy amnestii został zwolniony i trafił do oddziałów gen. Andersa. Wstąpił do szkoły podchorążych, z którą przybył do Iranu i Palestyny. Służył w 3. Dywizji Strzelców Karpackich. Walczył w Libii z armią niemiecko-włoską, później w piechocie morskiej brał udział w desantach, w konwojach na Oceanie Indyjskim i Morzu Czerwonym. Służył w Iraku przy ochronie pól naftowych i konwojów przez Transjordanie i Palestynę. Po wojnie wyjechał do Anglii i pracował jako nauczyciel. Do Polski powrócił w 1949 r. i podjął pracę w LO w Jasle, gdzie m.in. pełnił funkcję zastępcy dyrektora szkoły i kierownika internatu. Otrzymał tytuł „Honorowego Obywatela Miasta Jasła”.

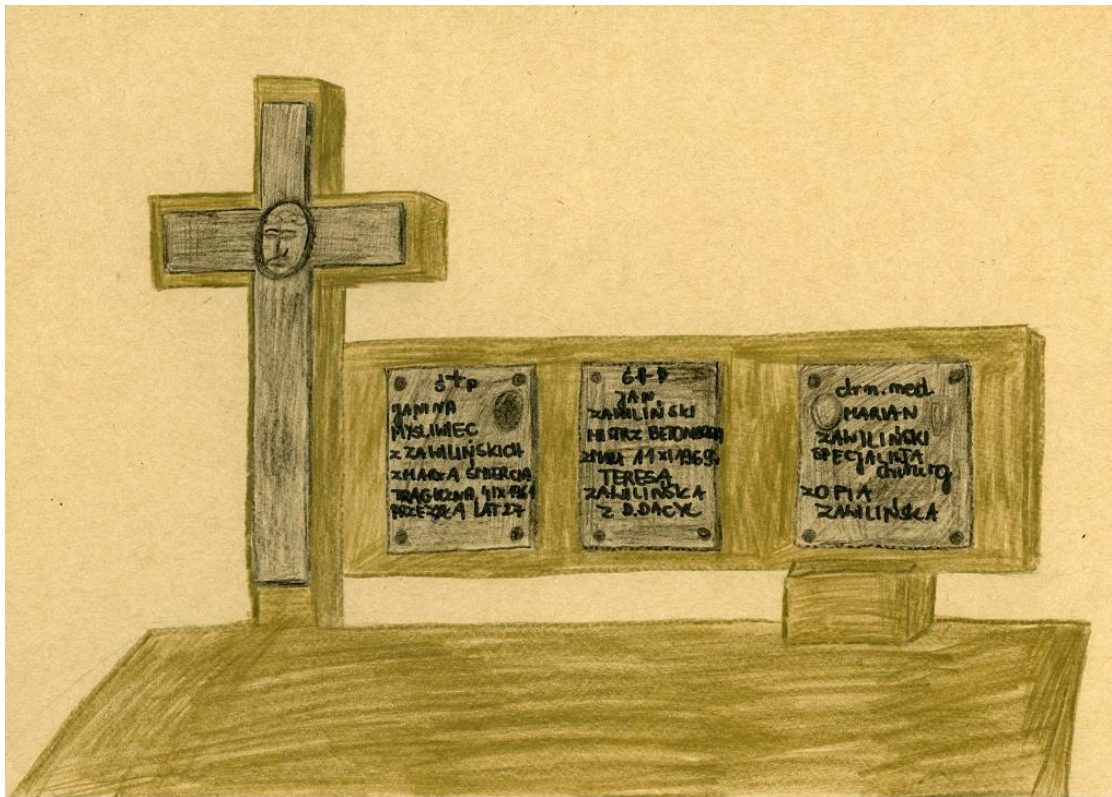

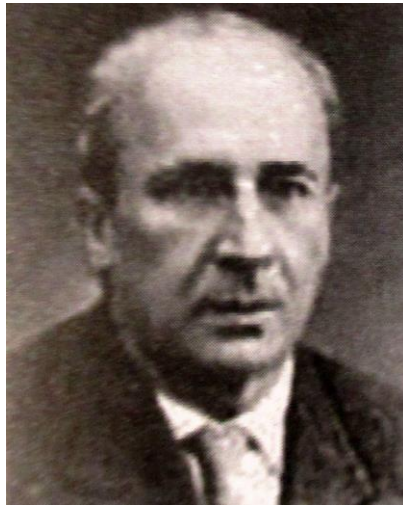
Marian Zawiliński (1928-2016)

W 1949 r. w gimnazjum jasielskim złożył w nim egzamin dojrzałości. Po ukończeniu studiów na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Krakowie z dyplomem lekarza został skierowany do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Jaśle. Równocześnie pracował w Szpitalu Powiatowym w Jaśle na Oddziale Chirurgii. W 1960 r. objął obowiązki kierownika jasielskiej Powiatowej Przychodni, które pełnił do 1967 r. W czasie pracy na Oddziale Chirurgicznym Szpitala Powiatowego w Jaśle pełnił obowiązki zastępcy ordynatora tego oddziału. Zorganizował również Pododdział Chirurgii Urazowej. W 1986 r. uzyskał stopień doktora nauk medycznych. Udzielał się też społecznie, m.in. w Harcerskim Kręgu Seniorów „Sobniów” oraz w Stowarzyszeniu Miłośników Jasła i Regionu Jasielskiego, gdzie m.in. pełnił funkcję prezesa.

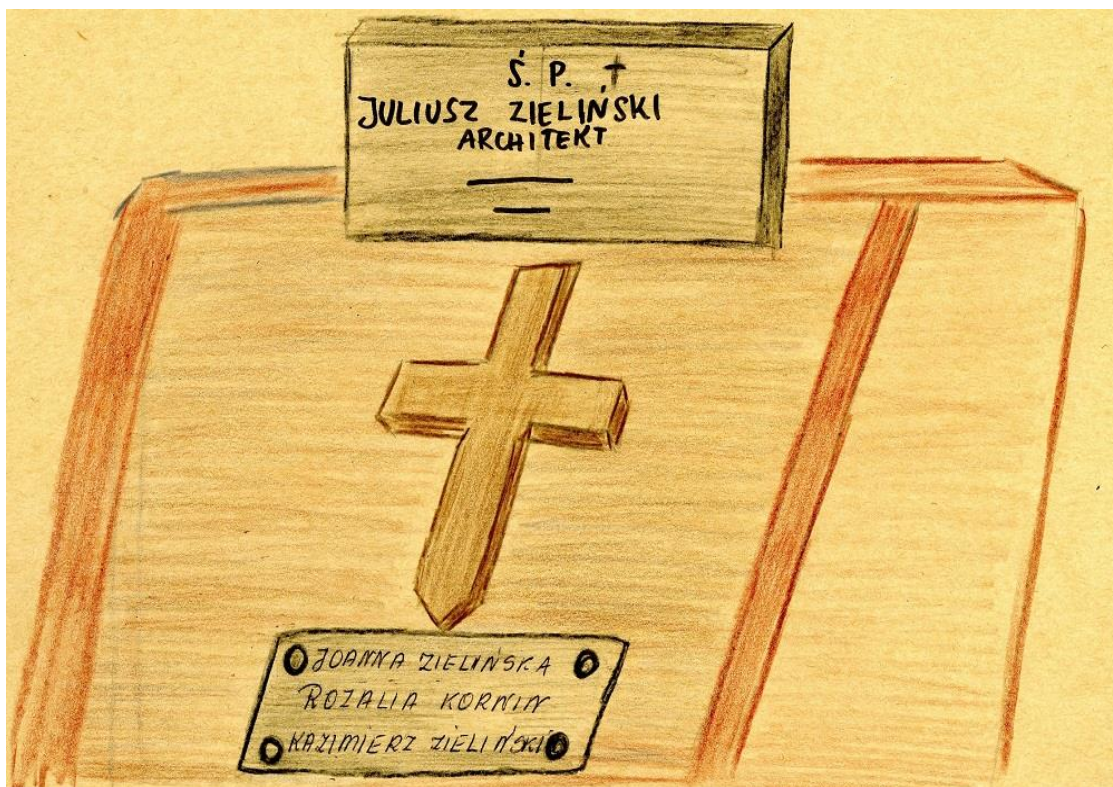

Kazimierz Zieliński (1906-1996)

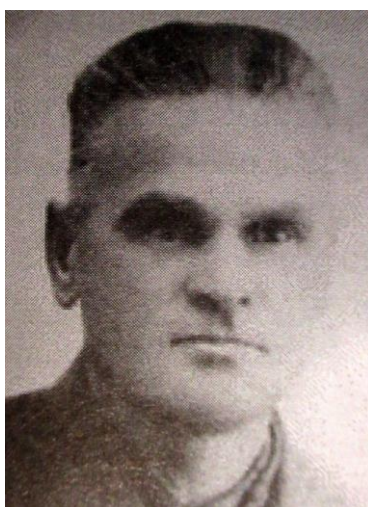

Po ukończeniu studiów polonistycznych na UJ pracował jako nauczyciel. W okresie okupacji uczestniczył w tajnym nauczaniu w okolicach Ropczyc. Od 1945 r. do 1972 r. był nauczycielem LO w Jasle, a po przejściu na emeryturę uczył do 1983 r. Przez wiele lat był kierownikiem Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jasle. Popularyzował czytelnictwo książek i organizował sieć bibliotek w powiecie jasielskim. W tej dziedzinie uzyskał tytuł kustosa. Aktywnie uczestniczył w życiu kulturalnym miasta i powiatu, działał w Stowarzyszeniu Miłośników Jasła i Regionu Jasielskiego. Był współautorem monografii „Studia z dziejów Jasła i powiatu jasielskiego” oraz redaktorem „Księgi pamiątkowej 100-lecia Gimnazjum i Liceum w Jasle”. W 1993 r. Rada Miasta Jasła nadała mu tytuł Honorowego Obywatela Miasta Jasła.

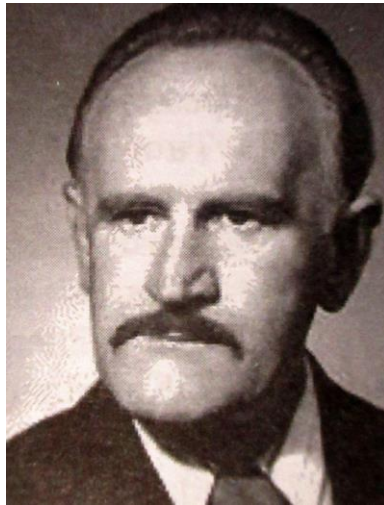

Marcin Mastej (1892-1950)

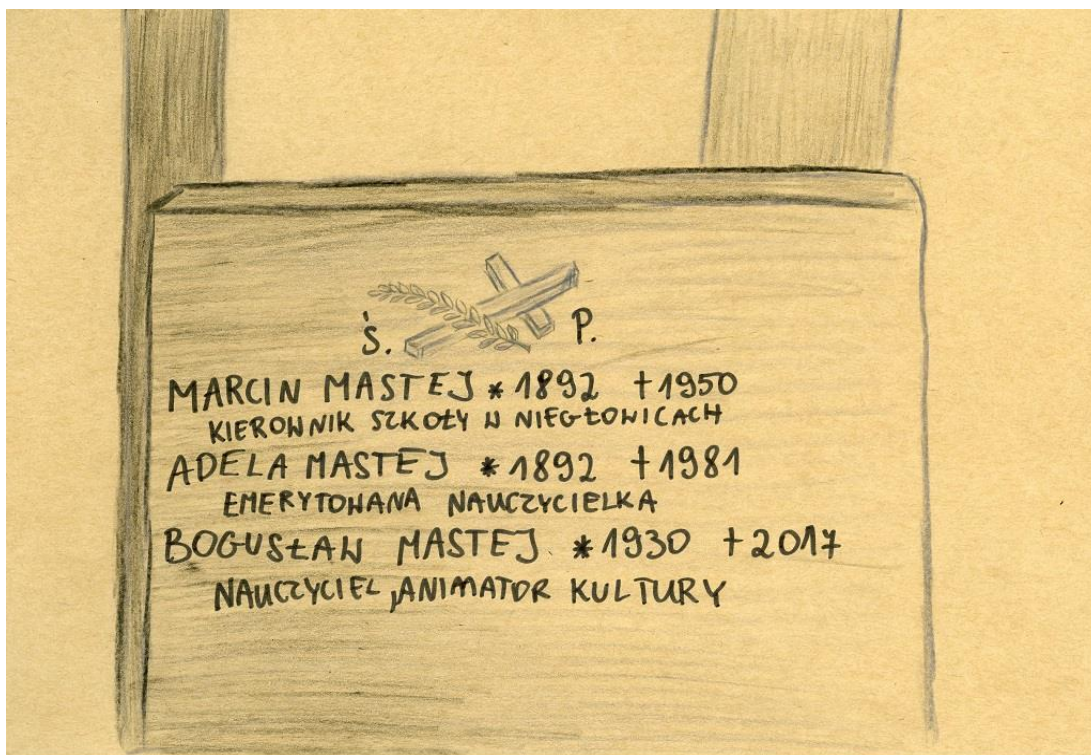
Był wieloletnim nauczycielem i kierownikiem szkoły w Niegłowicach oraz działaczem społecznym. W Niegłowicach zasłużył się jako budowniczy nowej szkoły, domu ludowego i betoniarni gromadzkiej. W okresie międzywojennym był współzałożycielem ZNP oraz działaczem Towarzystwa Szkół Ludowych i założycielem wielu Kół Młodzieży Wiejskiej, zakładał wiejskie chóry, zespoły taneczne, teatry amatorskie i biblioteki gromadzkie. Bazując na współpracy z Kołami Gospodyń Wiejskich i Ochotniczą Strażą Pożarną organizował liczne kursy. Podczas okupacji organizował pomoc ofiarom wojny i niemieckiego terroru, pracował w tajnym nauczaniu. Po wojnie był inicjatorem i współzałożycielem Nauczycielskiej Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej w Jaśle. Uczestniczył w życiu religijnym środowiska niegłowickiego. Przy kaplicy prowadził chór żeński i grał na skrzypcach.

Bogusław Mastej (1930-2017)

Syn Marcina. Podczas okupacji ukończył w Niegłowicach szkołę powszechną. Po wojnie zdał maturę w LO w Jaśle. Pracował w zawodzie nauczycielskim. Angażował się w amatorski ruch teatralny. Prowadził teatry amatorskie i sam grał na scenie. Ukończył studia teatralne i uzyskał stopień magistra pedagogiki w dziedzinie kulturalno-oświatowej. W SP nr 7 w Jaśle, gdzie pracował jako nauczyciel, założył i przez wiele lat prowadził Młodzieżowy Zespół Teatralny „Arlekin”. Był autorem metodyki dla teatrów szkolnych i wielu sztuk teatralnych, głównie dla dzieci i młodzieży. Sporo pisał jako felietonista do prasy lokalnej i prowadził Teatr Nauczycielski w Jaśle. Działal na polu pracy społecznej i kulturalnej oraz w zarządzie Stowarzyszenia Miłośników Jasła i Regionu Jasielskiego.

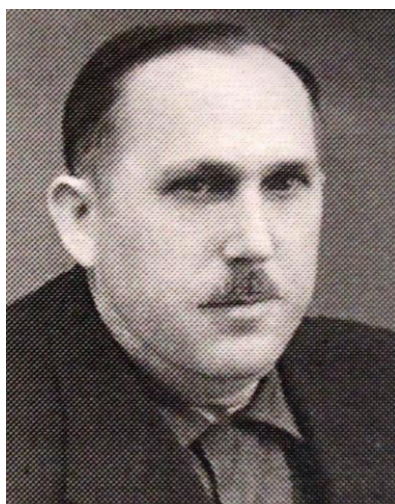
Józef Modrzejewski ps. „Lis” (1909-1995)

W II RP służył jako oficer służby czynnej Wojska Polskiego. W czasie kampanii wrześniowej 1939 r. jako por. artylerii walczył z Niemcami. Przystąpił do działalności konspiracyjnej. W czasie okupacji niemieckiej był założycielem i komendantem Obwodu ZWZ-AK Jasło. W czasie akcji „Burza” kierował działaniami bojowymi na terenie Obwodu, dowodził 5 psp. Aresztowany przez NKWD zbiegł. Pełnił funkcję zastępcy inspektora Inspektoratu AK Jasło. Później działał w WiN. W 1946 r. zagrożony aresztowaniem wyjechał do Anglii, a później do USA. Tam zmarł, ale z jego wolą spoczął w Jaśle. Był m.in. autorem książek: „Akowcy na Podkarpaciu” i „Od Armii Krajowej do wojny domowej”. Awansowany do stopnia podpułkownika WP. Jest Honorowym Obywatелеm Miasta Jasła. Jego imię nosi jedna z jasielskich ulic i II LO.

Wilhelm Ney (1912-1966)

Ukończył szkołę podstawową i szkołę zawodową w Jaśle. Kształcił się na fotografa. W 1933 r. został powołany do odbycia obowiązkowej służby wojskowej. Po II wojnie światowej, w zniszczonym Jaśle, otworzył pierwszy w mieście zakład fotograficzny na zapleczu dawnego szpitala przy ul. Słowackiego. W późniejszym czasie swój zakład fotograficzny przeniósł do baraku przy ul. Czackiego. Był znanym i bardzo szanowanym i cenionym fotografem jasielskim. Ogromnie przyczynił się do dokumentowania i kompletowania dowodów zbrodni niemieckich zniszczenia Jasła. Wykonał mnóstwo fotografii zniszczonego Jasła. Znaczna ich część znajduje się obecnie w zbiorach Muzeum Regionalnego w Jaśle. Wiele z nich pojawiło się w albumach i wydawnictwach poświęconych historii Jasła w latach II wojny światowej, zniszczeniu i odbudowie miasta.

Romuald Palch (1842-1920)

Aptekarz pochodzący ze słynnej i zasłużonej rodziny aptekarskiej w Jaśle, radny miejski, działacz społeczny. Jego ojciec prowadził aptekę w Jaśle w latach 1833-53 i przekazał ją synowi, który ukończył studia farmaceutyczne na Uniwersytecie w Wiedniu. Był nie tylko aptekarzem. Brał niezwykle czynny udział w życiu społecznym Jasła jako radny miejski oraz członek różnych stowarzyszeń. Pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Jaśle. Przyczynił się do zorganizowania w Jaśle straży pożarnej i był jej naczelnikiem. Był dyrektorem Miejskiej Kasy Oszczędności i Towarzystwa Zaliczkowego oraz posłem do Sejmu Krajowego Galicji. Otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Miasta Jasła.

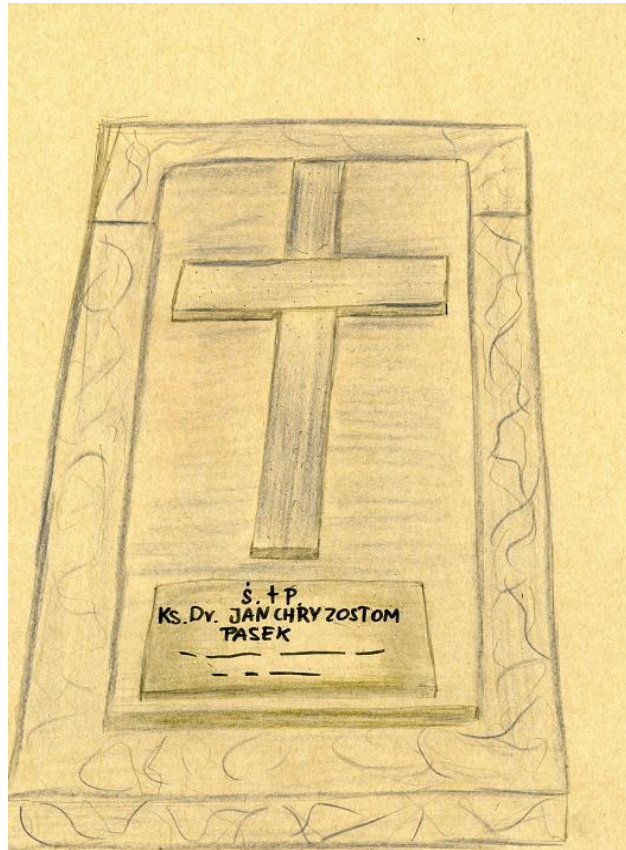

Ks. Jan Chryzostom Pasek (1875-1942)

Święcenia kapłańskie przyjął w 1900 r. Pełnił funkcję katechety w jasielskim gimnazjum. Uczył również języka polskiego, historii i propedeutyki filozofii. Był gospodarzem klasy i kapłanem hufca męskiego ZHP. W r. Szk. 1929/30 pełnił funkcję kierownika zakładu. Był członkiem Rady Szkolnej Powiatowej. Pełniąc funkcję kierowniczą, w porozumieniu z burmistrzem dr. Janem Wiluszem, przeprowadził remont budynku szkolnego i zaprowadził w nim instalację wodociągową. Dzięki jego staraniom w 1930 r. szkoła otrzymała sztandar ufundowany przez komitet rodzicielski. Zorganizował też w gimnazjum scenę teatralną. W środowisku jasielskim kapłan ten cieszył się ogromnym autorytetem.

Albin Pietrus (1924-2003)

Honorowy Obywatel Miasta Jasła, lekarz medycyny, pediatra, żołnierz AK, porucznik WP. Organizator jasielskiego pionu lecznictwa dziecięcego jako jego ordynator. Humanista, „człowiek renesansu”, społecznik, poeta, kolekcjoner, prekursor muzealnictwa w Jaśle. Gromadził i opisywał zebrane eksponaty, organizował liczne wystawy w Jaśle i na terenie regionu. Jako członek założyciel oraz pierwszy prezes SMJiRJ i przewodniczący sekcji muzealnej Stowarzyszenia podjął skuteczne działania założenia w Jaśle muzeum, czego efektem stało się powstanie w naszym mieście Muzeum Regionalnego. Twórca i prezes jasielskiego oddziału Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, organizował pomoc Polakom na Wschodzie i szerzył kulturę polską. Patron jednej z jasielskich ulic.

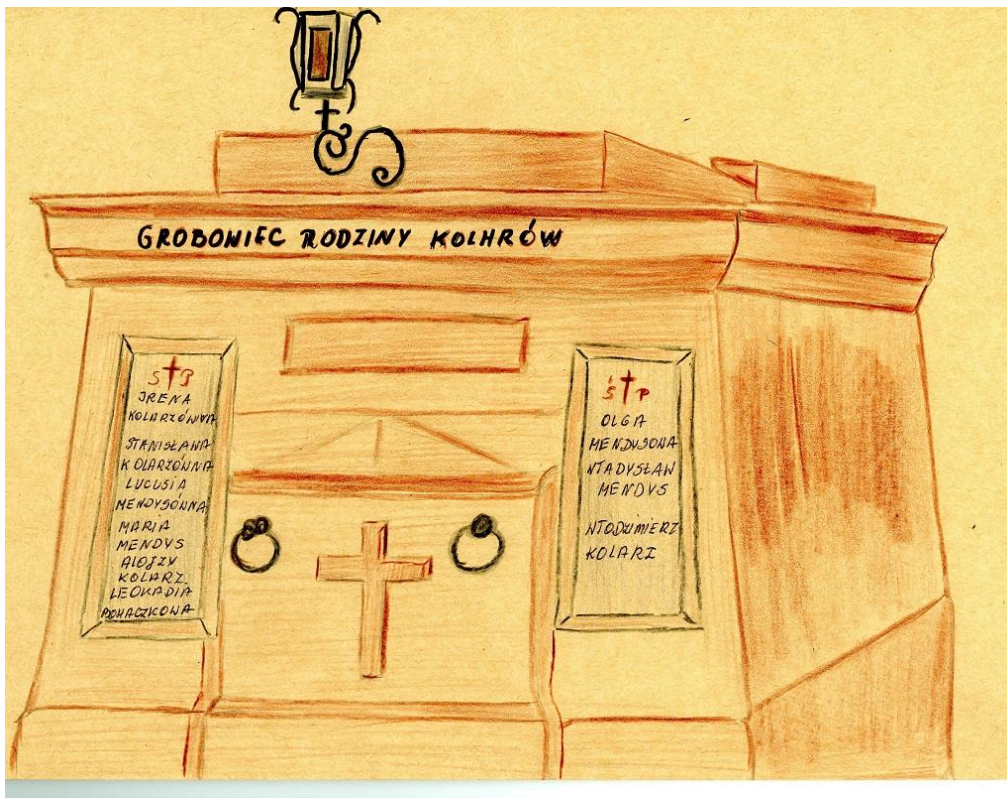

Władysław Mendys (1899-1995)

Honorowy Obywatel Miasta Jasła, Honorowy Członek SMJiRJ, Honorowy Przewodniczący Miejskiego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego w Jasle. Absolwent jasielskiej szkoły ludowej i miejscowego Gimnazjum. Prawnik, adwokat, działacz społeczny i samorządowy. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Członek chóru „Echo” i teatru amatorskiego. Po powrocie z wysiedlenia wiceburmistrz miasta Jasła, który dźwigał je z ruin i odbudowywał oraz zabiegał o pomoc materialną, wieloletni radny miejskiej, powiatowej i wojewódzkiej Rady Narodowej. Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Obchodów 600-lecia Jasła, inicjator i członek założyciel SMJiRJ. Autor wspomnień o Jasle w dniach zagłady i powrotu ze zgliszcz do życia oraz książki „Społeczność żydowska w dawnym Jasle”. Patron jednej z jasielskich ulic.

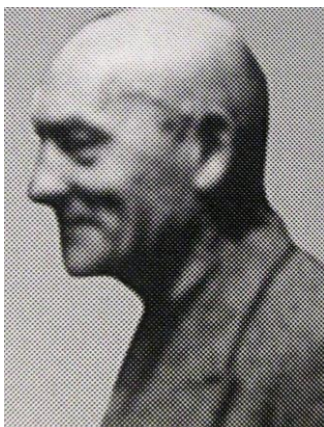
Karol Polak (1882-1966)

W Jaśle ukończył szkołę powszechną i trzy klasy jasielskiego gimnazjum. Później służył w austriackiej marynarce wojennej na Adriatyku. Założył i prowadził w Jaśle warsztat mechaniczny i ślusarski. W latach I wojny pomagał jasielskim Franciszkanom w ukryciu materiału złomowego z dzwonów przed konfiskatą przez rząd austriacki. 1 listopada 1918 r. z budynku Starostwa w Jaśle zdjął godło austriackie i założył godło Polski. Był zasłużonym zawodnikiem i działaczem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Jaśle. Odnosił sukcesy w zawodach i pokazach gimnastycznych. W latach II RP i w czasie okupacji niemieckiej zarządzał folwarkiem. Po wojnie wynajmował swoje warsztaty mechaniczne Oddziałowi PKS w Jaśle.

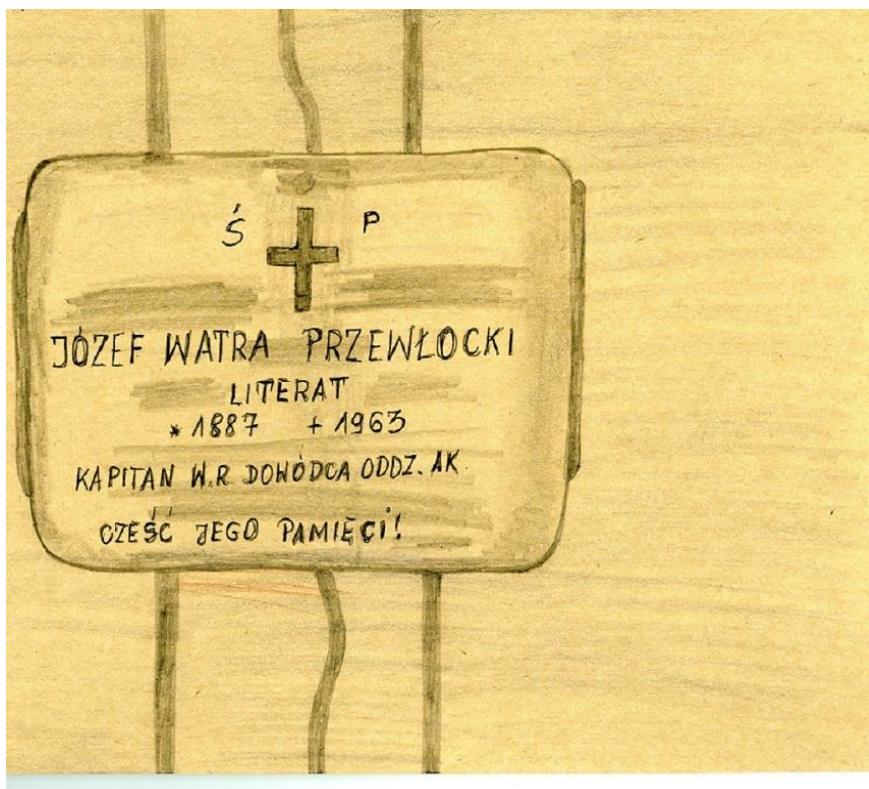

Józef Przewłocki -Watra (1887-1963)

Ten szanowany dziennikarz i literat studiował w USA i w szkole dziennikarskiej. Przebywał na przemian w Stanach Zjednoczonych i w Polsce. Prowadził działalność społeczną, wydawniczą i literacką. Od 1935 r. do 1938 r. pracował w Gdyni jako nauczyciel na kursach dla oficerów i marynarzy. Posiadał stopień kapitana Wojska Polskiego. Podczas II wojny światowej był dowódcą jednego z oddziałów Armii Krajowej, był współredaktorem „Biuletynu Radiowego” ZWZ-AK, szefem wywiadu Obwodu ZWZ-AK Jasło. Po zakończeniu wojny był więziony za przeszłość akowską, uczył języka angielskiego w Liceum Ogólnokształcącym w Jasle. Był autorem wielu książek z dziedziny historii i beletrystyki oraz książek dla młodzieży. W większości jego utworów literackich przewijają się wątki zarówno polskie jak i amerykańskie.

Luiza Różańska (1896-1972)

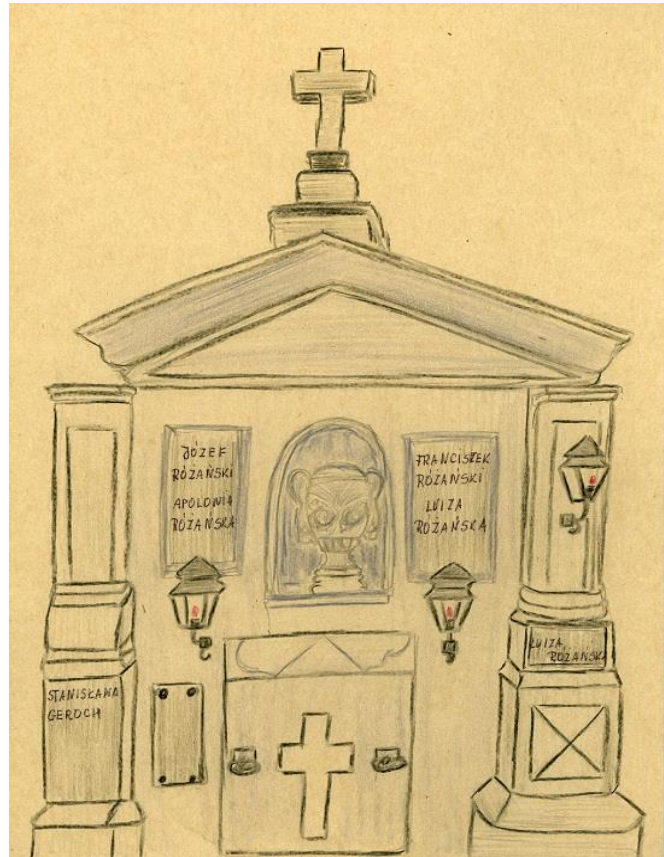
Zasłużona pracowniczka jasielskiej służby zdrowia, pielęgniarka. Honorowa Obywatelka Miasta Jasła. Z pochodzenia Austriaczka, żona lekarza Franciszka Różańskiego. W latach okupacji niemieckiej członkini ZWZ-AK Obwód Jasło. Jako pielęgniarka i działaczka Polskiego Czerwonego Krzyża nosła pomoc potrzebującym, wysiedlonym i więźniom jasielskiego więzienia. Uczestniczyła w akcjach zbiórki żywności dla więźniów i wysiedleńców. Mimo austriackiego pochodzenia odmawiała podpisania volkslisty. Aktywnie działała w Wojskowej Służbie Kobiet AK w sekcji sanitarnej. Prowadziła szkolenia, kursy, ćwiczenia sanitarne dla kobiet, również w swoim domu.

Franciszek Różański (1892-1962)

Zasłużony lekarz medycyny. Absolwent jasielskiego gimnazjum i Wydziału Lekarskiego UJ oraz Uniwersytetu Lwowskiego. W latach II RP był lekarzem pułkowym i garnizonowym w stopniu majora, później w Krakowie i w Jaśle. Uczestniczył w kampanii wrześniowej jako komendant szpitala wojennego. W okresie okupacji pracował w Ubezpieczalni Społecznej w Jaśle. Był szefem sanitarnym Obwodu ZWZ-AK Jasło. Nadzorował i prowadził szkolenia sanitarne w punktach konspiracyjnych. Organizował zaopatrzenie w materiały sanitarne dla oddziałów partyzanckich, pomoc sanitarną dla więzienia w Jaśle i obozu w Szebniach. Po wojnie pracował w Jaśle jako lekarz powiatowy medycyny przemysłowej. Dom Różańskich był bardzo często miejscem gdzie prowadzili szkolenia sanitarne i odbywały się spotkania konspiracyjne ZWZ-AK i prowadzono nasłuch w czasie zrzutów broni.

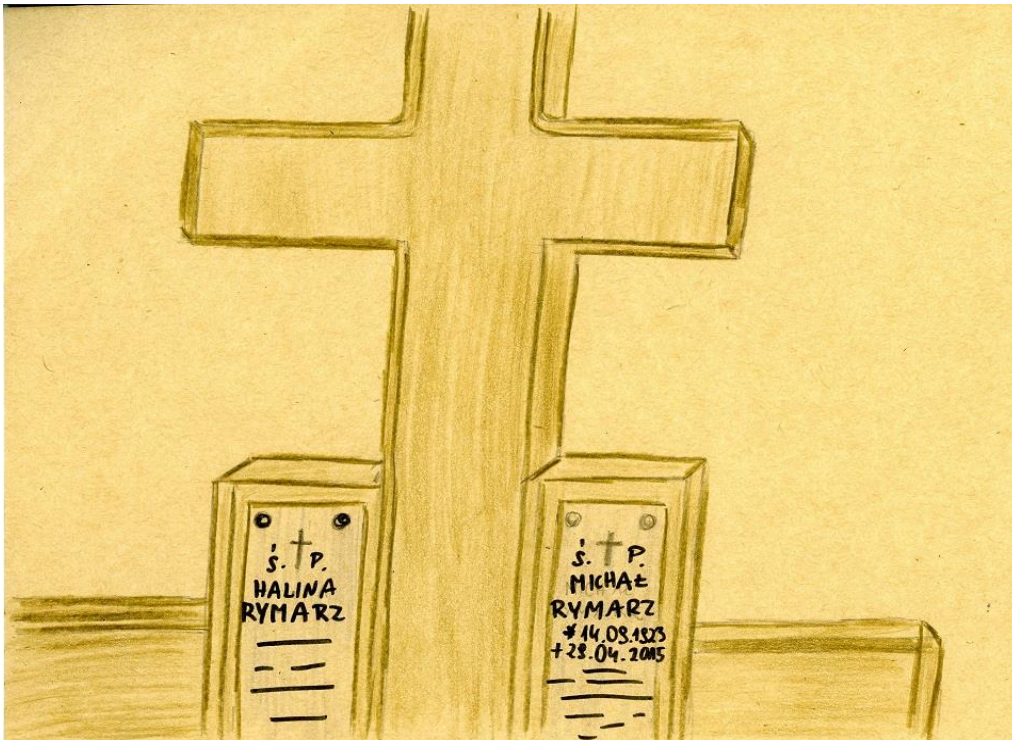

Michał Rymarz (1923-2015)

„Zasłużony dla Miasta Jasła”. W okresie II wojny pracował na kolei i działał w ruchu oporu jako żołnierz AK i informator o przewozach kolejowych. Po wojnie był nadal kolejarzem jako dyżurny ruchu, m.in. w Jaśle. W 1953 r. został aresztowany przez UB. Przez dwa miesiące był przesłuchiwany w Jaśle, później więziony na Zamku w Rzeszowie, na Montelupich w Krakowie i w Sosnowcu. Pracował w ośrodku pracy więźniów w kopalni węgla. Przez kolejne lata pracował w PKP w Jaśle, przez 30 lat był naczelnikiem stacji. Na emeryturze działał w Domu Kultury Kolejarza w Jaśle i angażował się w życie kulturalne środowiska. Był wieloletnim członkiem i prezesem chóru „Echo” ZZK w Jaśle. Wspierał działalność Zakładowej Orkiestry Dętej PKP Jasło.

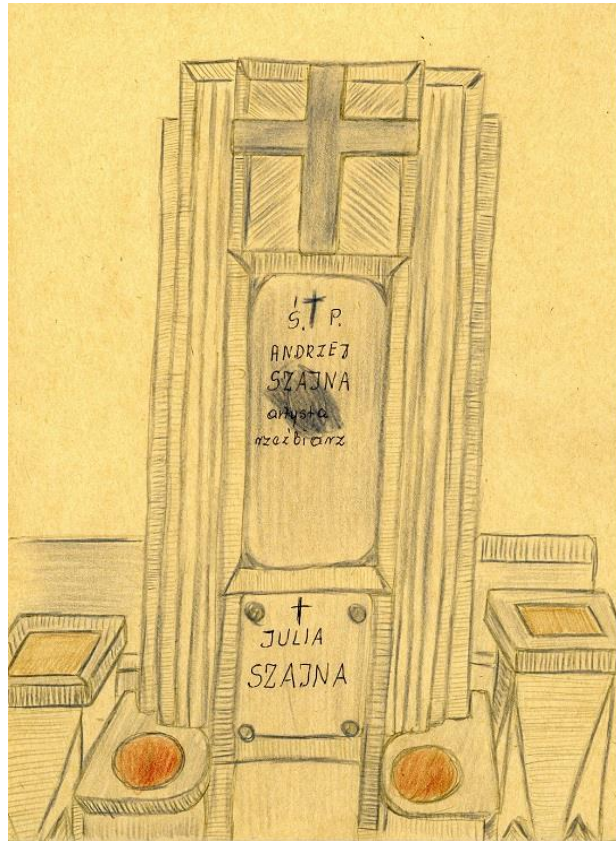

Andrzej Szajna (1865-1921)

Ten ceniony artysta studiował rzeźbę w Budapeszcie i Wiedniu. W 1904 r. wybudował dom w Jaśle, gdzie urządził pracownię rzeźbiarską. Uczestniczył w wielu wystawach m.in. we Lwowie. Otrzymał na nich liczne dyplomy i listy pochwalne. Nie przyjął proponowanego mu stanowiska dyrektora szkoły rzeźbiarskiej w Zakopanem. Do najważniejszych jego prac należą rzeźbione konfesjonały w kościele św. Elżbiety we Lwowie, ołtarz tryptyk w kościele podgórskim w Krakowie i ołtarz w kościele w Giedlarowej k. Leżajska. Niestety, w 1944 r. prawie wszystkie jego rzeźby znajdujące się w pracowni spłonęły i pozostały tylko: postać wiejskiej dziewczyny i rzeźbiony w dębie ornament roślinny.

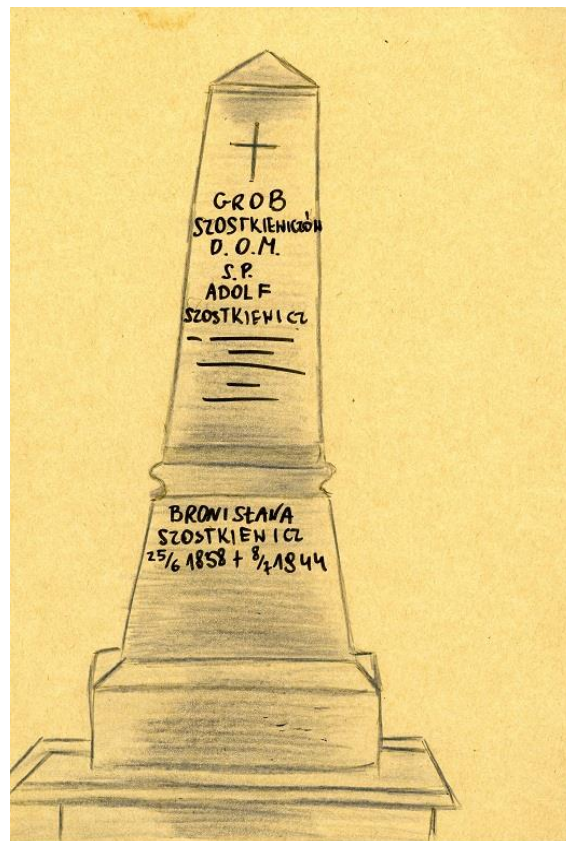

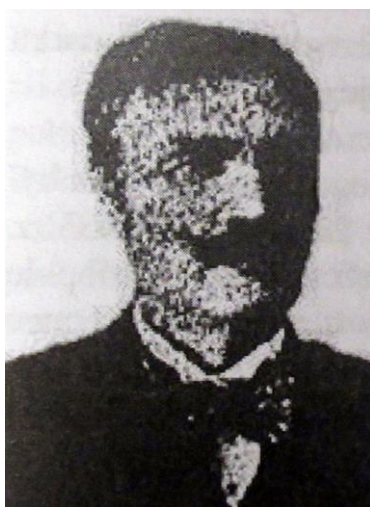
Adolf Szostkiewicz (1844-1901)

Był ochotnikiem w powstaniu styczniowym. Po jego zakończeniu ukończył z powodzeniem seminarium nauczycielskie, pracował jako nauczyciel w kilku szkołach ludowych i w seminarium nauczycielskim w Rzeszowie. Następnie zamieszkał w Jaśle, gdzie później wybudował dom na przedmieściach, w Ulaszowicach. W kolejnych latach bardzo awansował i przez długi czas był zasłużonym inspektorem okręgowym szkół okręgu Jasło-Krosno. W całej Galicji było wtedy tylko siedmiu inspektorów tej rangi. Miał wielkie zasługi w dziedzinie rozwoju i budowy szkół. Sprawom edukacji, wychowania i postępu na terenie tej części Galicji służył do końca życia. Był człowiekiem, który cieszył się w Jaśle ogromnym szacunkiem oraz uznaniem. W 1882 r. zasłynął z pięknej przemowy na pogrzebie Ignacego Łukasiewicza.

Władysław Węgrzyński (1844-1906)

Ten wieloletni profesor jasielskiego gimnazjum był ochotnikiem w powstaniu styczniowym. Po jego upadku zdał maturę w Krakowie i studiował filozofię na uniwersytetach lwowskim i krakowskim. Później jeszcze poszerzał swoją wiedzę w Paryżu. Po powrocie do Polski złożył egzamin profesorski i wstąpił do służby nauczycielskiej w gimnazjum w Jaśle. Pracował w nim bez przerwy aż do śmierci. Podejmował też pracę naukową. Oprócz rozprawy zamieszczonej w sprawozdaniu szkolnym w r. 1876, pod tytułem: „Czwarta wyprawa krzyżowa”, ogłosił w 1900 r. w Jaśle drukiem „Warownie polskie”, a trzy lata później, też w Jaśle - „Golesz, czyli Podzamecze”. Dla młodzieży jasielskiej był wzorem Polaka i patrioty.

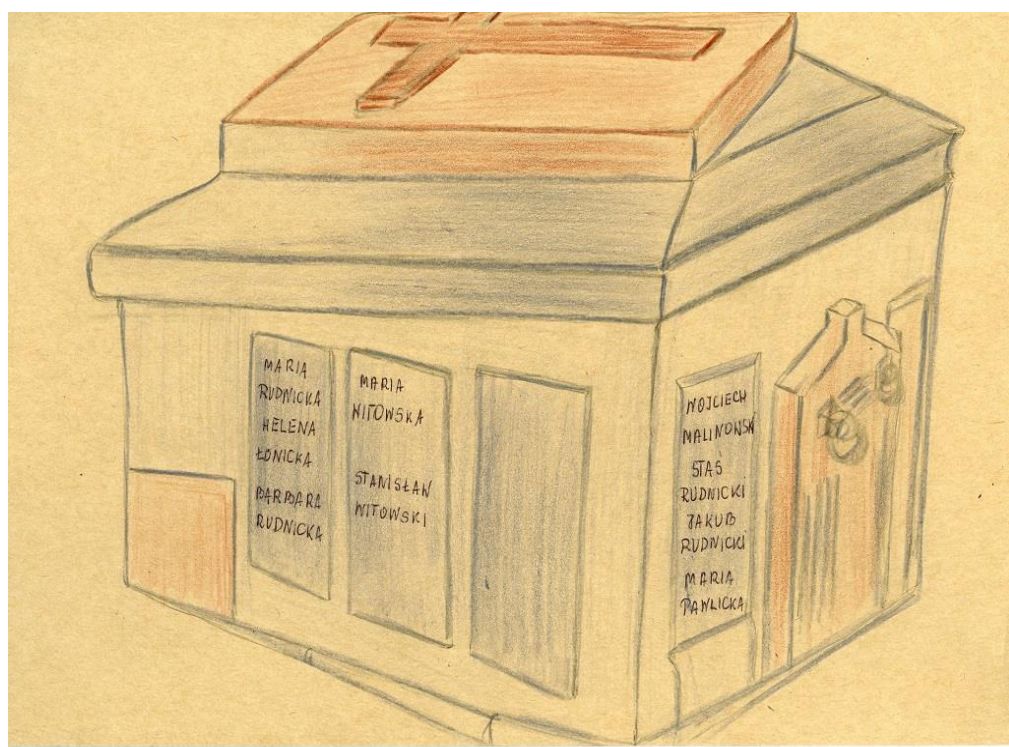

Stanisław Witowski-Iskrzyniak (1909-2008)

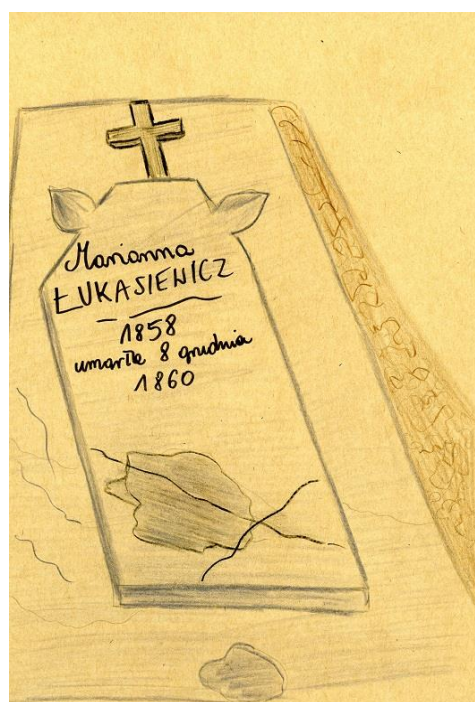

Malował od dzieciństwa. Studiował na ASP w Krakowie. Po uzyskaniu dyplomu nauczyciela rysunków pracował w Gimnazjum Kupieckim w Jaśle, a później w Technikum Tkackim w Krośnie. Po wojnie wykonał wiele fotografii dokumentujących zniszczenie Jasła. Prowadził w Jaśle zakład fotograficzny. Był też grafikiem, fotoreporterem i kierownikiem działu kulturalnego redakcji „Nowin Rzeszowskich”. Zajmował się organizowaniem życia artystycznego na terenie Rzeszowa i województwa. Później powrócił do pracy w szkolnictwie i uczył w LO w Jaśle, a następnie w Technikum Chemicznym. Przez 20 lat współpracował jako fotograf i grafik z FOTO-PAM PTTK w Jaśle. Przez cały czas malował sceny rodzinne, kwiaty, pejzaże i portrety.

Marianna Łukasiewicz (1858-1859)

W Jaśle 1 lutego 1858 r. urodziła się córka twórcy przemysłu naftowego - Ignacego Łukasiewicza i jego żony Honoraty z domu Stacherskiej. Łukasiewicz w tym czasie mieszkał w Jaśle, prowadził dzierżawioną przez siebie aptekę w Rynku i nadzorował pracę pierwszej w świecie destylarni ropy naftowej w Ułaszowicach. Niestety, 7 grudnia 1859 r. niespełna dwuletnia Marianna zmarła. Pochowano ją na Starym Cmentarzu w Jaśle. Było to ich jedyne dziecko, nie licząc wziętej później, po śmierci córeczki, na wychowanie Walentyny Antoniewicz. Niewielkich rozmiarów nagrobek Marianny Łukasiewicz znajduje się po lewej stronie alejki prowadzącej od bramy cmentarnej w kierunku kaplicy, kilka metrów za grobowcem Koralewskich. Napis na grobie zawiera błąd w roku śmierci dziewczynki - bo zmarła nie w 1860 r., a rok wcześniej. Podane jest tam jako jej imię Maria, a nie jak w księdze metrykalnej - Marianna.

Główne źródła wykorzystane w zarysie dziejów Starego Cmentarza i w notkach zasłużonych jaślan na nim pochowanych:

- Stanisław Cynarski, Barbara Cynarska, Stary Cmentarz w Jaśle, cz. I, Jasło 1984
- Barbara Cynarska, Stanisław Cynarski, Stary Cmentarz w Jaśle, cz. II, Jasło 1985
- Grzegorz Chomicki, Barbara Cynarska, Stary Cmentarz w Jaśle, pod red. Stanisława Cynarskiego, cz. III, Jasło 1987
- Felicja Jałosińska, Katalog zdjęć mogił zabytkowych na Starym Cmentarzu w Jaśle. Stan z 1984 roku. Tekst: Grzegorz Chomicki, zdjęcia: Mieczysław Mikulski, Jasło 2010
- Cmentarz Stary w Jaśle, [w.:] Encyklopedia Jasła pod redakcją Zdzisława Świstaka, Jasło 2010
- Wiesław Hap, Ziemia jasielska naszą małą Ojczyzną, Jasło 2014
- Wiesław Hap, Poczet wybitnych jaślan i ludzi związanych z regionem, Jasło 2005
- Wiesław Hap, Zdzisław Świstak, Jaślanie znani i nieznani, Jasło 2016
- Encyklopedia Jasła pod redakcją Zdzisława Świstaka, Jasło 2010